

FATABUREN

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1963

*"Liten kvällsmusik i herrgårdsmiljö."
Från en konsert i Skogaholm på Skansen
den 14 juni 1962.
Foto Studio Antoni & Geblin.*

Redaktion:

GÖSTA BERG • SAM OWEN JANSSON

MARSHALL LAGERQUIST

Redaktör: Marshall Lagerquist

Omslagets färgbild visar ett utsnitt ur en miniatyr av J. H. Schildt med de svenska drabanterna invecklade i handgemäng med sachsiska trupper i röda uniformer under övergången av Düna år 1701. Se Erik Andréns och Alf Åbergs uppsats Arvid Horns trofétavlor och övergången av Düna i denna årsbok.

La couverture en couleur représente un fragment d'une miniature de J. H. Schildt: Le passage de la Duna en 1701, avec la troupe des trabans suédois aux prises avec les troupes saxonnes aux uniformes rouges. — Voir dans ce même volume les explications de MM. Erik André et Alf Åberg: Les deux tableaux ornés de trophées d'Arvid Horn et le passage de la Duna.

Tryckt hos Boktryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1963

Klichéerna från Grohmann & Eichelberg AB, Stockholm

Färgbilden av guldterrinen framställd hos Esselte AB

FATTIGMANS SILVER

En liten samling glas i den välkända folierade typen inköptes under året i tid, innan även dessa ting hinner bli alltför avskräckande högt noterade på antikmarknaden. Rubriken härovan är av allt att döma adekvat. Just som fattigmans surrogat för silver måste man uppfatta dessa ljusstakar, skålar, pokaler och nipperfat. I ståndsmässigare miljöer möter man dem sällan men däremot då och då på lantliga auktioner.

Formen är grov och rustik. Den ger åt föremålet ett intryck av massiv tyngd, som gör att deras verkliga lätthet väcker häpnad när man tar dem i handen. Den klumpiga formen är direkt bero-

ende av folieringstekniken. Denna förutsätter att föremålen är dubbelväggiga eller åtminstone ihåliga, så att glasets folierade insida kan isoleras från luften. Glasblåstekniskt anses dessa glas icke särskilt krävande. Man kunde med all sannolikhet ha tillverkat dem redan under 1700-talet, om dåtidens glasblåsare fått lust att på detta egenartade sätt tävla med silvret.

Dylika ambitioner att brygga över gränserna mellan materialen var i stället typiska för 1800-talets mitt. Det är av allt att döma den tidens smak som födde den nya glasvaran. I katalogen för Londonutställningen 1851 nämns utan närmare specifikation en tillverkare av "silvered glass". Att just föremål av detta slag gick under rubriken "Silver glass" på New York Crystal Palace Exposition av år 1853 tycks det i varje fall icke råda någon tvekan om enligt den amerikanske glasforskaren Carl W. Drepperd. "Mercury glass" är en annan amerikansk benämning, anspelande på att folieringen åstadkoms med kvicksilver.

Kan silverglas ha tillverkats i Sverige? Ja, så har skett, säger man på småländska glasbruk. Exaktare besked om vilka bruk som ägnat sig åt denna tillverkning och under vilken tidrymd det skett har vi dock ej lyckats få fram.

Det återstår oss alltså blott att tillsvidare antaga, att åtminstone en del av årets nyförvärv kan ha tillverkats i Sverige, innan de blev prydnader i fattiga svenska hem. Måhända kan man därtill våga gissa att den säregna tekniken importerats från Amerika genom emigranternas förmedling i sällskap med den småländska pinnstolen och andra av de nyheter som började uppträda i Sverige under 1800-talets senare hälft.

Bo Lagercrantz

Summary

The Poor-Man's Silver.

"Silvered glass", "silver glass", or, as it is called in the U.S., "mercury glass" is said to have been produced also in Sweden; but where it was made in this country has not yet been established. The foliation technique may possibly have been introduced from the U.S. through the Swedish emigrants; several novelties that appeared in Sweden during the last half of the 19th century were brought into the country in this way. The Museum acquired a small collection of similar glass objects last year. The author deems them to have been the poor-man's substitute for silver articles.